

BUREAUONDERZOEK
NAAR DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE
VAN HET PLANGEBIED
BERGEN-CENTRUM
GEMEENTE BERGEN

Gemeente Bergen	
Ingekomen:	01 FEB 2006
Ontvengstnummer:	Reg.nr 0601426
Clasific:	
Affdeling:	
Opdr.	GG
Opdr.	VR. RO
Opdr.	
Opdr.	
Opdr.	

steunpunt cultureel erfgoed
SCENH-rapport cultuurhistorie 15

BUREAUONDERZOEK

NAAR DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE
VAN HET PLANGEBIED

BERGEN-CENTRUM

GEMEENTE BERGEN

Colofon

SCENH-rapport cultuurhistorie 15

Opdrachtgever: Gemeente Bergen
Titel: Bureauonderzoek naar de archeologische waarden in het bestemmingsplangebied Bergen- Centrum
Status: Definitief
Datum: 30 januari 2006
Projectnummer: 05P100
Seniorarcheoloog: drs. G.P. Alders
Auteurs: drs. S. Husken
Illustraties: Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, tenzij anders vermeld

Autorisatie:

drs. G.P. Alders

Datum:

31-01-2006

ISSN: 1871-398X

© Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Wormer, 2006

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Het Steunpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Veerdijk 32
1531 MS Wormer

Telefoon 075-647 45 13
Fax 075-640 04 84
Email info@cultureelerfgoednh.nl
Internet www.cultureelerfgoednh.nl

Nieuwke 023 - 5531490

INHOUDSOPGAVE

1.	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	5
2.	ONDERZOEKSKADER, DOEL EN OPSTELLER VAN HET ONDERZOEK	7
3.	DE HUIDIGE SITUATIE EN VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED	9
4.	HISTORISCH GEBRUIK IN HET ONDERZOEKSGBIED	11
5.	DE BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN HET ONDERZOEKSGBIED.....	13
6.	VERWACHTE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN HET PLANGEBIED	15
	Archeologische gebiedsbeschrijvingen	15
7.	ADVIES VOOR HET PLANGEBIED ARCHEOLOGIEREGIMES EN -CRITERIA	17
	Ontwikkelingslocaties.....	18
	LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST	19
	AFBEELDINGEN	20
	Afbeelding 1	20
	Afbeelding 2	22
	Afbeelding 3	24
	Afbeelding 4	26

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

CIS-code: 15692
Datum: 25 januari 2006
Projectnummer: 05P100
Opdrachtgever: Gemeente Bergen
Postbus 175
1860 AD Bergen
Contactpersoon: de heer J. Dekker
tel. 072 8880263
fax 072 8880100
Uitvoerder onderzoek: Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Bevoegd gezag: Gemeente Bergen
Locatie¹: gemeente: Bergen
plaats: Bergen
toponiem: Bestemmingsplan Bergen-Centrum
Kaartblad Topografische Kaart van Nederland: 19A
Coördinaten: bestemmingsplangebied 108.6 / 520.5

---

¹ De nadere administratieve gegevens van de ontwikkelingslocaties zijn in hoofdstuk 8 opgenomen.

2. ONDERZOEKSKADER, DOEL EN OPSTELLER VAN HET ONDERZOEK

Door de gemeente Bergen werd op 16 november 2005 opdracht verleend aan de Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland tot het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek aangaande het bestemmingsplangebied Bergen – Centrum.

De gemeente Bergen is in 2004 gestart met een algemene herziening van de bestemmingsplannen. Dit bureauonderzoek betreft bestemmingsplangebied 6. Voor de bestemmingsplannen 1 tot en met 5 is reeds eerder een bureauonderzoek naar de aanwezige archeologische waarden uitgevoerd, voor de gebieden 7 tot en met 13 is gelijktijdig met dit bestemmingsplangebied opdracht verleend voor het uitvoeren van een bureauonderzoek.

Het doel van het bureauonderzoek is, om in het kader van de eventuele werkzaamheden in voldoende mate rekening te kunnen houden met de archeologische aspecten in het bestemmingsplangebied. Daartoe worden voor het gehele bestemmingsplangebied archeologieregimes vastgesteld, waarin uitspraken worden gedaan over de noodzaak voor archeologisch onderzoek bij nieuwe ontwikkelingen in het gebied.

De gemeente Bergen treedt op als bevoegd gezag bij dit project.

Het gehele bestemmingsplangebied Bergen-Centrum is ook het onderzoeksgebied.

In de archeologische databank ARCHIS zijn binnen dit bestemmingsplangebied twee terreinen van hoge archeologische waarde opgenomen. Ook zijn diverse vondsten in ARCHIS opgenomen. Naast deze gegevens is ook indirect informatie over mogelijk aanwezige archeologische waarden verkregen. Daartoe zijn historische bronnen over Bergen, met name kaartmateriaal, geraadpleegd om een beeld te verkrijgen van de ruimtelijke ontwikkeling in het verleden.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. S. Husken van de Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

3. DE HUIDIGE SITUATIE EN VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED

Het bestemmingsplangebied bestaat uit het centrum van de dorpskern van Bergen, namelijk het gebied rond de Ruïnekerk.

Het gehele bestemmingsplangebied is bebouwd, in het gebied bevinden zich zowel woningen als openbare voorzieningen. Op de plaats waar in de 19^e en 20^e eeuw gebouwen zijn gesloopt en vervangen door nieuwbouw zal de grond in zekere mate zijn geroerd in verband met de funderingen van de nieuwbouw. Rond de Ruïnekerk is nog vrij veel bebouwing uit de 17^e en 18^e eeuw en met name uit de 19^e eeuw bewaard gebleven. In het gehele plangebied bestaat in de vigerende bestemmingsplannen de mogelijkheid om de woningen te onderkelderen. Niet duidelijk is welke panden en bouwblokken onderkelderd zijn.

Voor een groot gedeelte van het plangebied wordt een bestemmingsplan vervaardigd dat de bestaande situatie beschrijft en in juridische kaders vastlegt. Binnen het plangebied wordt echter op een aantal locaties een nieuwe ontwikkeling mogelijk gemaakt. Het gaat om de volgende locaties:

1. Binnenhof: Herontwikkelen gebied
2. Plein: Herontwikkelen gebied

De plannen voor deze locaties bevinden zich nog in de voorbereidende fase.

4. HISTORISCH GEBRUIK IN HET ONDERZOEKSGBIED

De bebouwde kom van Bergen is gelegen op haakwallen. Dit zijn strandwallen die oost-west in plaats van noord-zuid georiënteerd zijn. Deze haakwallen zijn ontstaan tussen 6000 en 1300 voor Christus. Archeologische vondsten in het kustgebied van Noord-Holland hebben uitgewezen dat er al vanaf het Vroeg-Neolithicum (vanaf ongeveer 5300 voor Christus) op de strandwallen werd gewoond. In het bestemmingsplangebied dateert de vroegste zekere aanwijzing van bewoning uit de Romeinse Tijd.

Het middeleeuwse Bergen

Het dorp Bergen is ontstaan uit vier gehuchten, te weten Oudburg, Zanegeest, Westdorp en Oostdorp. Bergen wordt voor het eerst vermeld in de goederenlijst van de Utrechtse St. Maartenskerk uit ca. 960. Daarbij moet worden opgemerkt dat deze lijst is gebaseerd op gegevens van vóór ca. 850. Samen kregen de gehuchten vóór het einde van de elfde eeuw een centraal gelegen kapel met daaromheen een kerkbuurt, het gebied rond de huidige Ruïnekerk. De vier omliggende buurschappen waren door middel van een eigen "doodweg" met de kerkbuurt verbonden. De kerkbuurt nam een belangrijke plaats in binnen de samenleving, er bevonden zich een rechthuis, een pastorie, een herberg, een korenmolen en een smidse.

De kapel was rond het midden van de 14^e eeuw zo bouwvallig geworden dat tot afbraak werd besloten. Aan het eind van de 14^e eeuw werd begonnen met de bouw van een kerk, gereed omstreeks 1420. In de 15^e eeuw bestond het gebouw uit een driebeukig schip met een ingebouwde toren aan de westzijde. De kerk was gebouwd op een verhoging van de strandwal, wat zal hebben bijgedragen aan de imposante indruk van de kerk, de kerk was namelijk een van de grootste Noord-Hollandse kerken. In 1574 werd de kerk door brand verwoest waarna slechts een deel van de kerk werd herbouwd. De huidige kerk is gebouwd in de ruïne van die laatmiddeleeuwse kerk.

Een beeld van de bewoningsgeschiedenis van de kerkbuurt vanaf de Late middeleeuwen kan worden verkregen door middel van historisch kaartmateriaal. De oudste relevante kaart is die van Adriaen Anthonisz uit 1568 (zie afbeelding 2). Hij toont de kerk met daaromheen een kring van bebouwing. Op korte afstand richting het zuidoosten is de molen aangeduid. Op de kaart van J.J. Dou (ca. 1680) is de bebouwing wat uitgebreid in zuidoostelijke richting, de molen grenst nu aan de bebouwing. Op een kaart uit 1745 (kaartboek met uitwaterende sluizen in Kennemerland en West-Friesland) valt op dat direct ten noorden en noordoosten van de kerk geen bebouwing aanwezig is, waar dat op eerdere kaarten wel het geval was. Het oudste Kadastrale Minuutplan (1821) toont een bebouwing rond de kerk die vergelijkbaar is met de bebouwing op de kaart van J.J. Dou. De molenplaats is nog herkenbaar en ook direct ten noorden van de kerk staan gebouwen. Rond 1850 is de dorpskern licht gegroeid, aan het eind van de 19^e eeuw is de toenemende groei van Bergen te zien op de Chromotopografische kaartbladen.

Bebouwing in de twintigste eeuw

Aan het begin van de 20^e eeuw kwam de centrumfunctie van de kerkbuurt echt tot ontplooiing. Er werd een nieuw gemeentehuis en postkantoor gebouwd, evenals winkels en

horeca.

Tussen 1900 en 1920 groeide de bevolking van het dorp. Het noordelijk deel van het bestemmingsplangebied is tot aan de 20^e eeuw als landelijk onbebouwd gebleven maar tussen 1900 en 1940 werd ten noorden van de kerkbuurt nieuwbouw gerealiseerd.

Beschermd dorpsgezicht

In Bergen is de kerkbuurt al langer een rijksbeschermd dorpsgezicht. Dit beschermde dorpsgezicht ligt geheel binnen het bestemmingsplangebied.

5. DE BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN HET ONDERZOEKSGEBIED

In het bestemmingsplangebied zijn twee vlakken in ARCHIS aangegeven als van hoge waarde. Het betreft ten eerste de historische kern van de kerkbuurt van Bergen, die deels binnen en deels buiten het plangebied gelegen is (Monumentnummer 13781, zie afbeelding 3). Deze aanwijzing is gedaan op basis van de verwachting dat binnen de begrenzing van de dorpsbebouwing van circa 1850 archeologische vondsten gedaan kunnen worden. In dit gebied zijn meerdere archeologische waarnemingen bekend. Tevens is in ARCHIS het kerkerrein van de Ruïnekerk als van hoge waarde aangegeven. Op het terrein zijn diverse waarnemingen gedaan onder andere van een 11^e of 12^e eeuwse ringgracht. Het is te verwachten dat in de bodem nog overblijfselen van de tufstenen voorloper van de huidige kerk aanwezig zijn (Monumentnummer 4252).

Ruïnekerk en Kerkbuurt

In de kerkbuurt zijn verschillende vondsten gedaan. De vroegste vondst dateert uit de Midden Romeinse Tijd (150-270 na Christus) en betreft een Romeinse munt (ARCHIS 22568). Rond de Ruïnekerk- werden vondsten gedaan uit diverse periodes die zich uitstrekken tussen de twaalfde/dertiende eeuw en de negentiende eeuw. In de reeds genoemde ringgracht, gelegen aan de binnenzijde van de kerkhofmuur werd aardewerk uit de 11^e of 12^e eeuw aangetroffen (ARCHIS 19736, 22484). Daarnaast is een deel van de kerkhofmuur zelf onderzocht: de huidige muur staat (in elk geval voor een deel) op een bakstenen fundering uit de 13^e of 14^e eeuw (ARCHIS 19735, 22485).

Op de plaats van het horecacomplex "De Rustende Jager" is bij de bouw van een parkeergarage een proefsleuvenonderzoek verricht waarbij nederzettingssporen uit de 13^e tot de 19^e eeuw werden aangetroffen (ARCHIS 47836). De Laatmiddeleeuwse sporen, uit de 13^e en 14^e eeuw, bestaan uit haardkuilen, paalkuilen en greppels en zijn mogelijk afkomstig van een huisplaats. Uit de periode 16^e-19^e eeuw is een pakket opgebrachte grond met veel huishoudelijk afval aangetroffen. Ook in de 20^e eeuw is nogmaals een ophogingspakket opgebracht.

De opgraving die volgde op het proefsleuven onderzoek heeft eveneens verschillende fases van bewoning aan het licht gebracht (ARCHIS 48483, 47766). Bij dit onderzoek zijn sporen van onafgebroken bewoning vanaf de 12^e eeuw gevonden: greppels, kuilen, waterputten en restanten van vlechtwerkwanden. De bewoning lijkt zich te hebben geconcentreerd op de hoek Breelaan/Karel de Grotelaan, aan de vroegere Oostdorper doodweg. In de 18^e en 19^e eeuw lag op deze hoek de herberg "De Rustende Jager". De activiteiten van de herberg zijn terug te vinden in het vondstmateriaal: fragmenten van flessen, drinkglazen en kleipijpen. Het vondstmateriaal uit eerdere periodes bestaat uit aardewerk, glas en dierlijk bot.

In de diepere ondergrond is op de strandwalafzettingen (vóór de vorming van de Oude Duinen) een veenlaag afgezet. Het bovenste deel van het veen is enigszins geoxideerd, dit zou erop kunnen wijzen dat het veen enige tijd heeft drooggelegen en mogelijk begaanbaar is geweest. Uit het archeologisch onderzoek blijkt dat de archeologische lagen zich tot een diepte van meer dan 1.50 m beneden maaiveld kunnen bevinden.²

² De maximale diepte van de archeologische lagen kon in verband met de grondwaterstand niet worden vastgesteld

Noordelijk deel van het bestemmingsplangebied Bergen-Centrum

In dit deel van het bestemmingsplan gebied zijn nog geen archeologische vondsten bekend.

6. VERWACHTE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN HET PLANGEBIED

Op basis van de voorgaande hoofdstukken kunnen de volgende verwachtingen ten aanzien van de archeologie in het plangebied worden uitgesproken.

Vondsten in het gebied hebben aangetoond dat zich bewoningssporen uit de Vroege Middeleeuwen in het gebied bevinden. Tevens blijken vondsten uit de Bronstijd, Late IJzertijd en Romeinse Tijd in het gebied niet ondenkbaar.

In het plangebied kan met verschillende soorten vondsten uit verschillende tijden rekening gehouden worden. Hiertoe kunnen archeologieregimes per deelgebied worden opgesteld³. Deze regimes worden gebaseerd op de onderstaande archeologische gebiedsbeschrijvingen.

Archeologische gebiedsbeschrijvingen

Ruïnekerk

Op het terrein van de kerk zijn resten te verwachten van voorgangers van de huidige kerk, de randstructuur van het kerkhof en van menselijke begravingen. Mogelijk zijn ook oudere sporen in de bodem aanwezig.

Historische kern Kerkbuurt

Voor de begrenzing van de historische kernen is gebruik gemaakt van de topografische kaart van 1849-1859⁴. Op basis van deze kaart, ervaringen in andere historische kernen, en de opgraving op het terrein van "De Rustende Jager" wordt verwacht dat er resten van oudere bebouwing onder de huidige bebouwing teruggevonden kunnen worden. Deze bebouwing kan dateren vanaf de elfde eeuw. Mogelijk zijn ook oudere sporen te vinden: sporen uit de Romeinse Tijd zijn reeds bekend maar ook sporen ouder dan de Romeinse Tijd worden niet uitgesloten op basis van de ligging van het plangebied op de haakwallen.

Overig gebied

De geomorfologische kaart wijst uit dat vrijwel het gehele gebied gelegen is op de haakwallen. Deze waren goed bruikbaar voor bewoning, zowel op de hogere delen als op de overgangen naar het lager gelegen gebied. Er bestaat dan ook in het resterende gebied de kans dat er archeologische sporen worden aangetroffen. Er kunnen hier en daar zowel resten aanwezig zijn van prehistorische als van middeleeuwse of latere bewoning, waarvan de positie van tevoren niet of moeilijk is in te schatten.

---

³ Zie hoofdstuk 7

⁴ Deze wijze van begrenzen komt overeen met die van de begrenzing van de andere historische kernen op de Cultuurhistorische Waardenkaart en in ARCHIS.

7. ADVIES VOOR HET PLANGEBIED ARCHEOLOGIEREGIMES EN -CRITERIA

In dit hoofdstuk worden archeologieregimes voorgesteld voor de verschillende gebieden in Bergen-Centrum. Daarbij worden verschillende categorieën "archeologisch waardevol gebied" gehanteerd, elk met eigen archeologiecriteriën. Het gemeentebestuur geeft door middel van archeologiecriteriën aan welk niveau van archeologiebeleid in een bepaald gebied als 'redelijk' kan worden beschouwd. In het bestemmingsplan kunnen deze gebieden worden overgenomen door een dubbelbestemming archeologie op te nemen in dezelfde categorieën.

De volgende categorieën zijn mogelijk:

Categorie	Rekening houden met archeologie vanaf planomvang van:
Eerste	Bij alle grondroerende werkzaamheden
Tweede	Bij plannen van 50 m ² en groter, grondroerende werkzaamheden dieper dan 35 cm
Derde	Bij plannen van 500 m ² en groter, grondroerende werkzaamheden dieper dan 40 cm
Vierde	Bij plannen van 2500 m ² en groter, grondroerende werkzaamheden dieper dan 40 cm
Vijfde	Bij plannen van 10.000 m ² en groter, grondroerende werkzaamheden dieper dan 40 cm

In dit bestemmingsplangebied komen alleen de eerste drie categorieën voor.

Uitgangspunt van het beleid is om de archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem te bewaren. Als, ondanks eventuele aanpassingen, er verstoring van die waarden optreedt, dienen de archeologische gegevens door middel van onderzoek te worden gedocumenteerd voordat zij verdwijnen. In die gevallen waarbij rekening dient te worden gehouden met archeologische waarden wordt steeds, eventueel na vooroverleg met een archeologisch deskundige, eerst een archeologisch bureauonderzoek verricht, op basis waarvan eventuele vervolgstappen worden genomen.

Ruïnekerk⁵

REGIME

Op het terrein van de Ruïnekerk wordt een bijzonder archeologieregime gerealiseerd door middel van een dubbelbestemming als archeologisch waardevol gebied van de eerste categorie en daaraan gekoppeld een aanlegvergunningstelsel en een bouwverbod met vrijstellingsbevoegdheid.

⁵ De gebieden waarvoor de verschillende archeologieregimes gelden, zijn ingetekend op afbeelding 4 in de bijlagen.

CRITERIA

In dit archeologieregime dient bij alle grondroerende werkzaamheden rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van archeologische waarden, waaronder menselijke resten.

Kerkbuurt⁶

REGIME

In dit gebied wordt een bijzonder archeologieregime gerealiseerd vanwege de te verwachten aanwezigheid van belangwekkende archeologische bodemsporen en voorwerpen. Dit archeologieregime wordt gerealiseerd door middel van een dubbelbestemming als archeologisch waardevol gebied van de tweede categorie en daaraan gekoppeld een bouw- en sloopverbod, evenals een onderkelderingsverbod met vrijstellingsbevoegdheid.

CRITERIA

In dit archeologieregime dient bij grondroerende werkzaamheden dieper dan 35 centimeter binnen een planomvang van 50 m² of groter met de aanwezigheid van archeologische waarden rekening gehouden te worden.

Overig gebied⁷

REGIME

Voor het overige gebied binnen het bestemmingsplan wordt een bijzonder archeologieregime van kracht vanwege de kans op het aantreffen van archeologische bodemsporen. Dit regime wordt gerealiseerd door middel van een dubbelbestemming als archeologisch waardevol gebied van de derde categorie met een daaraan gekoppeld aanlegvergunningenstelsel en een bouw- en sloopverbod met vrijstellingsbevoegdheid.

CRITERIA

In dit archeologieregime dient bij grondroerende werkzaamheden dieper dan 40 centimeter binnen een planomvang van 500 m² of groter met de aanwezigheid van archeologische waarden rekening gehouden te worden.

Ontwikkelingslocaties

De ontwikkelingslocatie Binnenhof is gelegen in het noordelijk deel van het bestemmingsplangebied waarvoor een archeologieregime van de derde categorie geldt. Indien grondroerende werkzaamheden plaats zullen vinden die de gestelde criteria overschrijden, dient nader onderzoek plaats te vinden. Dit geldt eveneens voor de herinrichting van de locatie Plein, waarvoor ook een archeologieregime van de derde categorie van toepassing is.

---

⁶ De begrenzing van dit gebied wordt gevormd door de gecombineerde begrenzing van het terrein van hoge archeologische waarde zoals dat is opgenomen op de Archeologische Monumentenkaart en het beschermde dorpsgezicht.

LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST

Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>;
- Kadastrale minuut uit 1821 van de gemeente Bergen: www.dewoonomgeving.nl

Atlassen

- Atlas van Historische Topografische Kaarten Noord-Holland. Bladen van de Chromo-topografische Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden schaal 1:25.000, 1894 - 1923, Landsmeer, 2003.
- Dou, J.J., *Kaart betreffende het Hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen van Kennemerland en West-Friesland*. 1680
- Grote Historische Provincie Atlas Noord-Holland 1849-1859 (Wolters-Noordhoff), Groningen, 1992.
- Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000 (Wolters-Noordhoff), Emmen, 2004.

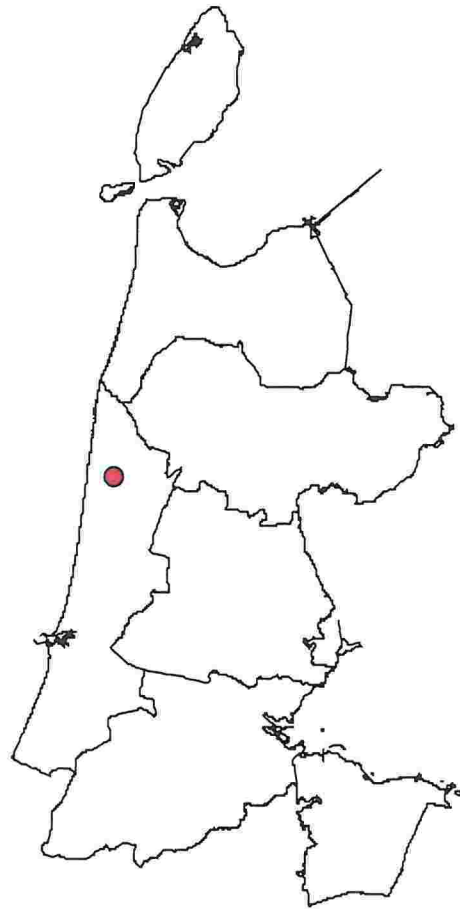
Literatuur

- Cock, J.K. de, *Bijdrage tot de historische geografie van Kennemerland in de middeleeuwen op fysisch-geografische grondslag*. Groningen, 1965
- Flamman, J. en M. Parlevliet, *Inventariserend Veldonderzoek op het terrein van "De Rustende Jager" gemeente Bergen N.H.*, AAC Publicaties 3, 2001
- Koning, J. en S. Lange, *Archeologische Waarnemingen op het terrein van de voormalige herberg "De Rustende Jager" gemeente Bergen Noord-Holland*, Hollandie reeks nr. 22, 2003
- Visser-Poldervaart, M., *Bergen, Lusthof Een cultuurhistorische Atlas*, 2005

AFBEELDINGEN

Afbeelding 1

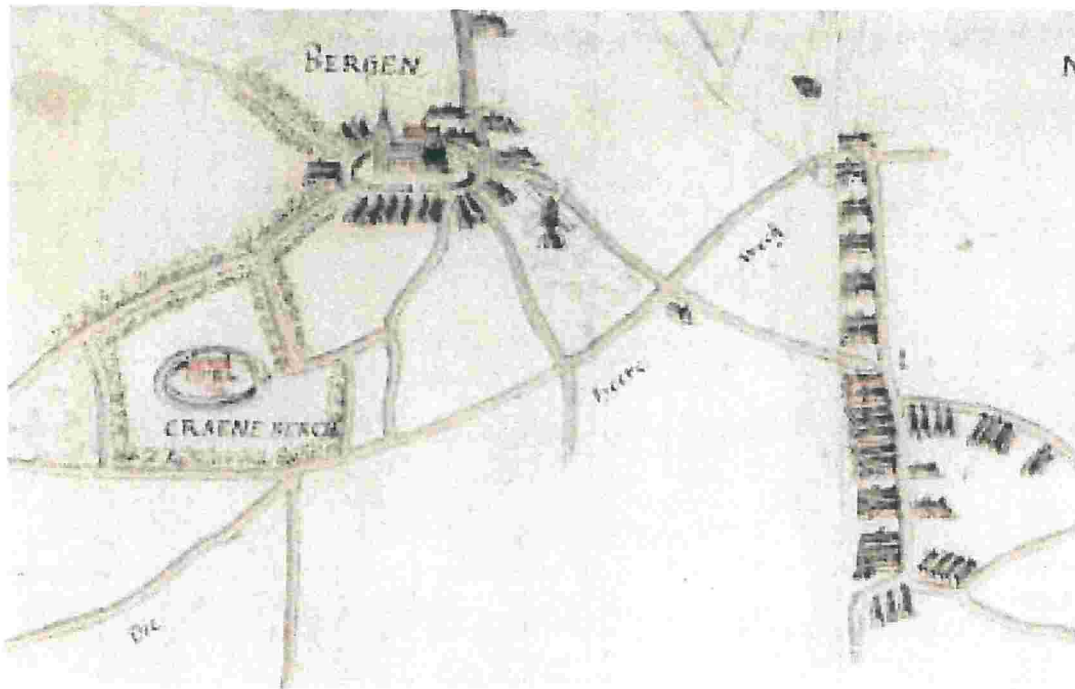
De ligging van het plangebied in Noord-Holland

Afbeelding 2

Bedijkte Bergermeer: De drooggemaakte Bergermeer. Middenboven het dorp Bergen. 1568, Adriaan Anthonisz Metius

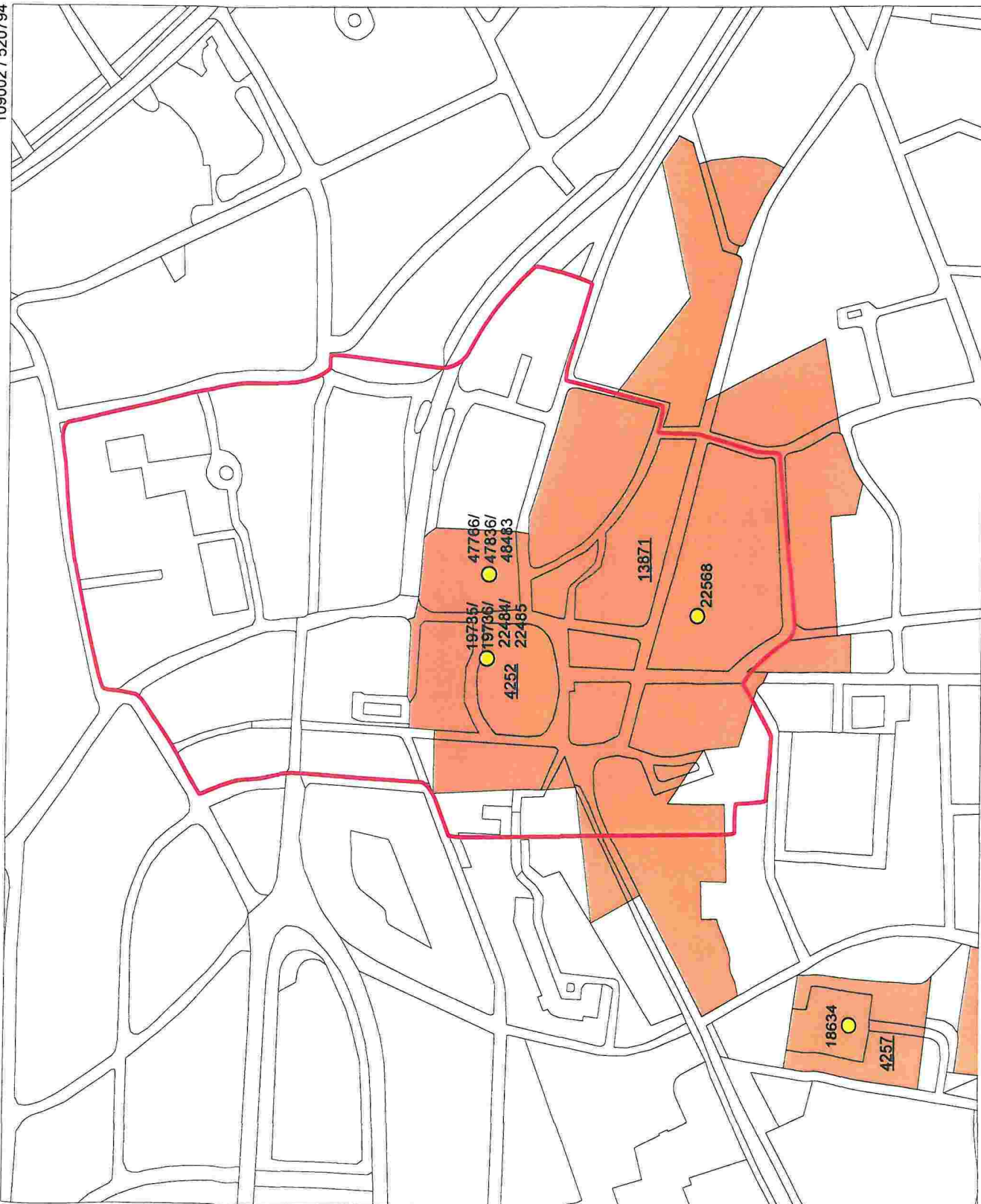

Afbeelding 3

Archeologische waarnemingen en waardevolle terreinen

(ondergrond: ARCHIS II)

109002 / 520794

Legenda

AMK (bijbehorende nummers zijn onderstreept)

hoge archeologische waarde

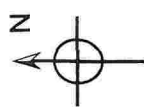
Overige aanduidingen

begrenzing plangebied

Archis-waarneming

Schaal 1:4000

0 100 m

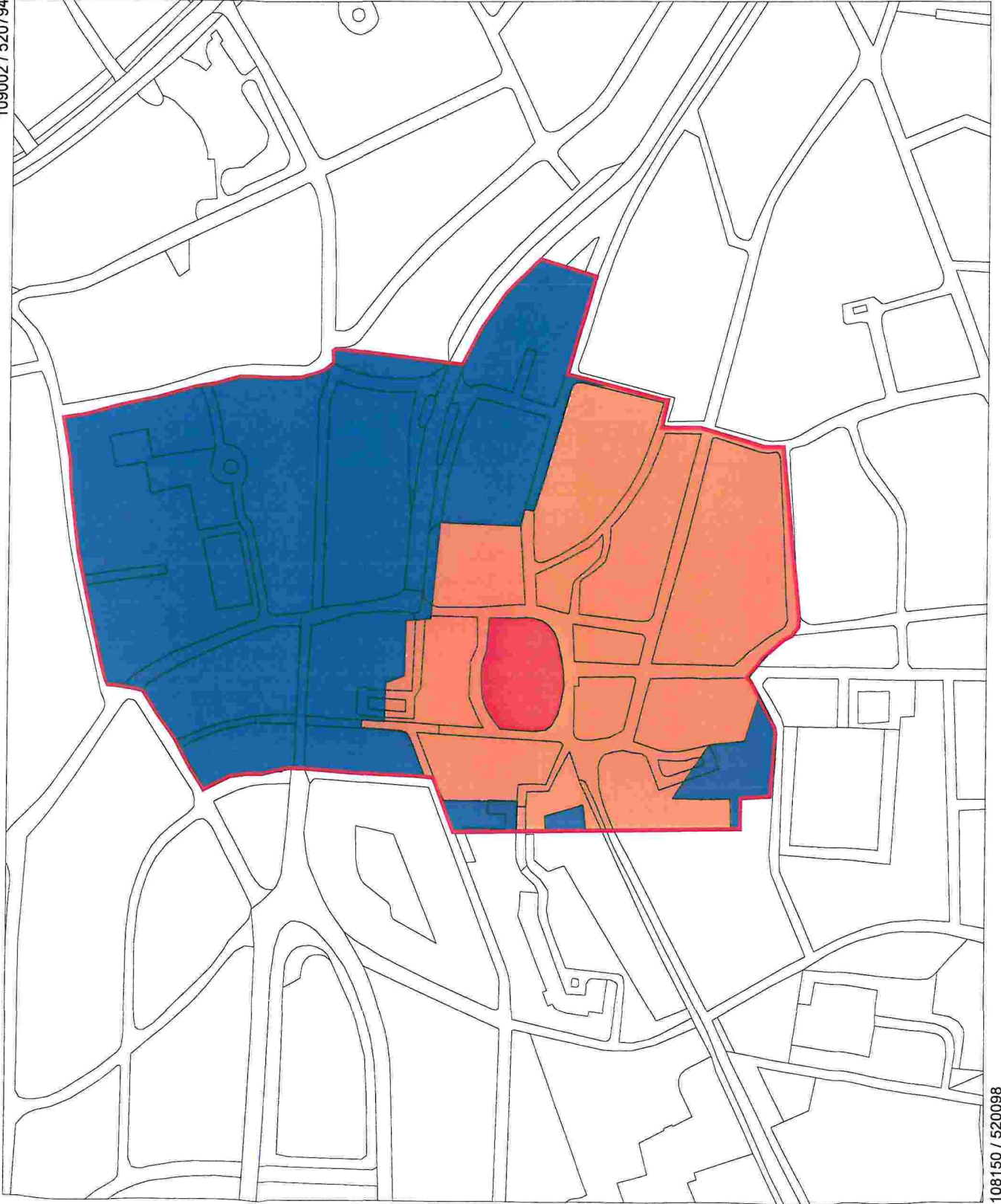
108150 / 520098

Afbeelding 4

Archeologieregimes voor het Bestemmingsplangebied Bergen-Centrum

(ondergrond: ARCHIS II)

109002 / 520794

Legenda

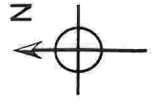
Archeologieregime

- archeologisch waardevol gebied van de eerste categorie
- archeologisch waardevol gebied van de tweede categorie
- archeologisch waardevol gebied van de derde categorie

Overige aanduidingen

- begrenzing plangebied

Schaal 1:4000

108150 / 520098

